

12 אוגוסט 2012

לכבוד
זיוית לינדר
המשרד להגנת הסביבה

שלום רב,

תפיסת עולם מקיימת מוטמעת בדרך כלל בקרב שכבות חזקות כלכלית ומשכילות. שכבות המאופיינות ברמה סוציו-אקונומית נמוכה, אינן מטמיעות את השינויים המתחייבים מתפיסה זו באורחות חיהן. לעומת זאת פעמים רבות הן במעגל הנפגעים הראשון מבעיות סביבתיות. האתגר העומד בפני החברה הישראלית בתחום זה, ובפני המשרד להגנת הסביבה כמוביל תפיסה זו, הוא הטמעת אורח החיים המקיים גם בקרב אוכלוסיות מוחלשות ומשכילות פחות.

ארגון רקמ"ה פועל במסגרת עמותת גוונים המביאה ניסיון רב שנים בהפעלת תוכניות שונות לאוכלוסיות מוחלשות בשדרות ובישראל כולה. לעמותה ניסיון רב בעבודה עם משרדי ממשלה שונים, ניסיון העומד לרשות הארגון.

רקמ"ה הינה רשת שבתוכה מאוגדות קהילות שח"ף, הפועלות בפרפריה הגיאוגרפית ברחבי הארץ, ולכן יכולות להוות סוכן שינוי מרכזי ולהוות מנהיגות קהילתית משמעותית במהלך זה.

פיתוח הקהילה המקומית והתייחסות להון האנושי בבניית שיתופי פעולה נרחבים ושותפות ארוכת טווח בין הגורמים המקומיים הינם מרכזיים בפיתוח מקיים. יוזמת מרכזי הקיימות השכונתיים מבקשת לחבר בין העשייה העירונית לעשייה האזרחית והעסקית, יכולה להתאים במיוחד כדי לקדם את אותן שכונות בעיר לקראת אורח חיים מקיים ולחלצן מאותו מעגל קסמים המותיר אותן מאחור. מודל שכונה מקיימת שפותח על ידי מרכז השל והמשרד להגנת הסביבה מניח כמה כלים מרכזיים להתמודדות עם האתגר המפורט למעלה.

הקהילות המאוגדות ברקמ"ה - בעשורים האחרונים צעירים ומשפחות מזרמים שונים בחברה הישראלית, הנחשבים לקחת אחריות על שינוי פני החברה בארץ, בוחרים לעבור לפריפריה הגיאוגרפית ולהשתקע שם בקבוצות. חברי הקבוצות מקיימים מסגרת חיים קהילתית, ומציבים לעצמם מטרה להשתלב בקהילה המקומית וליצור שותפויות לפיתוח ארוך טווח ובר-קיימא.

הקהילות פועלות בסביבה עירונית בקרב אוכלוסייה מוחלשת במטרה לצמצם פערים חברתיים וכלכליים, והן מובילות שינוי חברתי באמצעים מגוונים בהתאם לצרכי המקום. פעילות הקהילות מתייחדת בכך שחבריהן קשרו את חייהם במקום, ומייצגים כוח לשינוי דווקא במקומות בהם פעמים רבות חסרים כוחות ופרספקטיבות כאלו. בזכות מקומן הייחודי בתוך המקומיות הישבים השונים, מניעות הקהילות תהליכי שינוי עם ובתוך האוכלוסייה. שותפות החיים מעניקה עומק ויציבות לתהליכים אלו. כיום פועלות ברחבי הארץ כ-100 קהילות מגוונות, הפזורות בפריפריה של החברה הישראלית.

מטרה התוכנית:

הטמעת מודל 'שכונה מקיימת'¹ בשכונות וישובים בפריפריה הגיאוגרפית בישראל לשינוי באורח החיים.

יעדים:

הקמת 12 מרכזי קיימות בשכונות וישובים עם אוכלוסייה מוחלשת. בכל מרכז קיימות שכונתי תוקם קבוצת פעילים המונה לפחות 15 תושבים שתעבור הכשרה להטמעת 10 העקרונות לשכונה מקיימת. כל מרכז ימוקם במוסד שכונתי רלוונטי, שיוכשר ויותאם לצורך כך. [מתניס מועדון שכונתי וכו']

כל מרכז יצור פעילות שתגיע לפחות ל-2,000 תושבים בשכונה.

¹ מודל שכונה מקיימת פותח על ידי מרכז השל יחד עם המשרד להגנת הסביבה.

הקמת רשת מרכזי קיימות שכונתיים בפרפריה המייצרים שיטות עבודה וידע רלוונטי לאוכלוסיות המטרה.

הרשת תקיים לפחות 10 ימי הכשרה לרכזים המפעילים את המרכזים לקיימות שכונתית.

כל רכו יקבל ליווי אישי בעבודתו הכולל לפחות שלושה מפגשים במקום הפעילות. במסגרת הרשת יאסף הידע והניסיון ויכתב ויוטמע במודל המקורי כך שיוכל לשמש את המשרד וקהילות נוספות.

פיתוח מודל שיוכל לעמוד לרשות המשרד להטמעת אורח חיים מקיים באוכלוסיות מוחלשות.

בכל מרכז תיערך תוכנית הערכה פנימית שתלווה על ידי איש מקצוע.

ביסוס תקציב המרכז על הכנסות עצמיות.

הטמעת תכני כלכלה מקומית ועסקים חברתיים בתוך תוכנית העבודה.

פיתוח תוכנית עיסקית רלוונטית, כולל לוחות זמנים להפעלתה.

כל אחד ממרכזי הקיימות השכונתיים יפעל ב- 10 הערוצים הבאים:

1. אנרגיה: התייעלות אנרגטית במבנים ותשתיות ואנרגיות מתחדשות.
2. אפס פסולת: הפחתת פסולת, שימוש חוזר ואפס פסולת להטמנה
3. תחבורה מקיימת: הפחתת הצורך בנסיעה, קידום תחבורה מופחתת פליטות, הגדלת הנגישות.
4. בנייה ומבנים: שימוש בחומרים ומוצרים מקומיים ומקיימים לבנייה ושיפוץ, עידוד בנייה ירוקה
5. חינוך לקיימות: קידום חינוך והכשרה לקיימות במערכת הפורמאלית והבלתי פורמאלית, בראייה רב דורית.
6. שימור מים: שימור מים והקטנת צריכה, מניעת זיהום מקורות מים
7. שימור טבע: שימור טבע ובתי גידול, פיתוח וטיפוח בתי גידול חדשים
8. כלכלה מקומית: פיתוח כלכלה מקומית תוך הקפדה על סחר הוגן ושיווין
9. מורשת ותרבות: טיפוח זהות וידע מקומי, פיתוח ותמיכה בתרבות ואומנות

**10. בריאות ואושר: קידום חיים בריאים, תזונה ראויה ויחסים חברתיים,
ליצירת משמעות וסיפוק.**

שלבים בהקמת מרכז לקיימות שכונתית:

- 1) הגדרת סוכן השינוי בשכונה- הקבוצה המשימתית² הגרה ופועלת במקום.
- 2) מציאת הגורם העירוני הרלוונטי ורתימתו ליוזמה.
- 3) גיוס קבוצת פעילים.
- 4) הקמת ועדת היגוי למרכז. [הועדה כוללת את נציגי צוות הפעילים ואנשים רלוונטים מהרשות והמשרד, נציגי הגוף השכונתי (מתנ"ס וגו) ונציגי העמותה הקהילתית].
 - ♦ הגדרת סידרי עדיפות ויעדים ברורים לטווח הקרוב לפעילות המרכז.
- 5) הכשרת קבוצת הפעילים יחד עם הקמת המרכז ותחילת הפעילות.
 - ♦ בחינה של היעדים שהוצבו לאור הלימוד והניסיון שהצטבר עם תחילת הפעילות, וגיבוש תוכנית עבודה מעודכנת.
- 6) בחירת ערוץ כלכלי רלוונטי ובניית תוכנית עיסקית למרכז עם לוחות זמנים להפעלתה.
- 7) הפעלה של המרכז לקיימות שכונתית בהיקף מלא ע"פ תוכנית העבודה.
- 8) הערכה של עבודת המרכז, על פי היעדים שהוצבו. ותוכנית עבודה להמשך.

הערות לשלבי העבודה:

- המשרד יעבוד מול עמותת גוונים שתרכז את הפעילות במרכזים השונים ותעקוב אחר התקדמותם ותכניות העבודה.
- עם הגדרת הקבוצה המשימתית המפעילה תהיה היא אחראית לקידום התהליך בשכונה.

² קבוצה משימתית- קהילה של בוגרים החיה במקום ומחויבת לפעולה לשינוי חברתי. בכלל זה: הגרעינים החורניים, תנועות המחנכים, קיבוצים עירוניים, גרעיני עולים.

- בחירת המקומות בהם יוקם מרכז קיימות שכונתי תעשה תוך שיתוף פעולה עם המשרד להגנת הסביבה.
 - אישור תוכניות העבודה של המרכזים יעשה על ידי המשרד להג"ס.
 - את ההכשרות והליווי המקצועי יתן מרכז השל בשיתוף עם רקמ"ה לאחר קבלת אישור מקצועי וסגירת התכנים מול המשרד להגנת הסביבה.
- תקציב:**

עלות הפעלת הרשת הכוללת 12 מרכזים		
		סעיפי הוצאה
אחד מהמרכזים שיבנה ראשון כאב טיפוס	85,000	פיתוח אב טפוס השקעה נוספת במרכז הראשון
כולל מרכיב ליווי	45,000	הכשרת רכזים
עבודת רכז ארצי ונוספים	50,000	ריכוז הרשת
כתיבת מודל	5,000	תיעוד והמשגת ידע
ליווי מקצועי של עבודה בארגונים	35,000	ליווי הערכה פנימית
	1,320,000	עלות מרכזים ישירה
	1,540,000	סה"כ
	עלות מרכז בודד	
הערות		סעיפי הוצאה
		רכז
לפי חצי משרה	60,000	ציוד ותשתית פיזית
בהתאם לדרישות במקום	23,000	פעילויות
רק הוצאות ישירות	15,000	הכשרת קבוצת מנהיגות
כולל מרכיב ליווי	12,000	סהכ עלות ישירה למרכז
	110,000	

בברכה

רן רביב

רכז קיימות ארצי

נספח 1: תוכנית הכשרה

מטרת ההכשרה: לצייד המשתתפים בכלים לבניית תכניות עבודה לקידום פרויקטים אישיים, להקנות מיומנויות ביצירת שותפויות בקהילה בתחום הפיתוח המקיים ולהכשיר ידע מקצועי בנושאים של פיתוח בר קיימא.

תוצריה: הקמת קבוצת פעילים להקמת מרכז הקיימות השכונתי.

מפגש 1- יחידת קיימות – סדנת הכרות, הרצאת מבוא לקיימות והמשבר הסביב

מפגש 2: יחידת קיימות - הרצאה בנושא קיימות וטביעת הרגל האקולוגית, תיאום ציפיות

מפגש 3: יחידת חזון - צפייה בסרט "אגדה אורבאנית", הצגת העשייה העירונית הקיימת והמתוכננת, הכנה לסיור.

מפגש 4: סיור - יחידת חזון: הכרת נושאי סביבה וקיימות בעיר. מפגש עם דילמות עירוניות, פרויקטים חיוביים ונושאים לשיפור ולפיתוח

מפגש 5: יחידת חזון - ניתוח הסיור, חזון עירוני – הגדרת החזון שלנו

מפגש 6: יחידת פרויקטים - מחזון לתוכניות פעולה - ניתוח אפשרויות הפעולה (SWOT), תהליך תכנון אסטרטגי, סיעור מוחות ראשוני, פיתוח הרעיונות בקבוצות, בחירת פרויקטים

מפגש 7: יחידת פרויקטים - מדדים לקיימות, שאלות בבניית הפרויקט, עבודה בקבוצות על הפרויקטים

מפגש 8: פיתוח עיסקי של המרכז – לימוד תפיסה כלכלה מקומית. בחינת האפשרויות השונות לפיתוח המרכז. סדנא ליוזמות עיסקיות במרכז. שלבים בדרך לתוכנית עיסקית.

מפגש 9: יחידת פרויקטים - הצגת העשייה בפרויקטים עד כה, משוב פנימי - הערות והארות עקרוניות על הפרויקטים, הכנה להצגת הפרויקטים במצגת בפני ראש העיר ושאר האורחים

מפגש 10: מפגש סיום התכנית - הצגת הפרויקטים בנוכחות: ראש העיר, חברי מועצה, ראש האגף לאיכות הסביבה.

סיכום התכנית

עמותת גוונים
לפיתוח החינוך,
הקהילה והסביבה (ע"ר)

GVANIM Association for
Education & Community Involvement

- נספח 2: יעדים למרכז לקיימות שכונתית.**
- (1) אנרגיה = אפס פחמן : **התייעלות אנרגטית במבנים ותשתיות ואנרגיות מתחדשות.**
 - ♦ **פירות נמוכים :** חסכון באנרגיה במלקש, במרכז השכונתי ובבתי המשתתפים, הדרכות יעול אנרגטי לתושבים.
 - ♦ **תכניות עתידיות:** מערכות אנרגיה מתחדשת שכונתיות, הדרכה שכונתית לחסכון באנרגיה ומודעות.
 - (2) אפס פסולת : **הפחתת פסולת, שימוש חוזר ואפס פסולת להטמנה**
 - ♦ **פירות נמוכים :** קומפוסטרים קהילתיים, עידוד מיחזור, מודעות צרכנית.
 - ♦ **תכניות עתידיות:** קואופרטיבי צריכה, קומפוסטרים קהילתיים שכונתית ועוד.
 - (3) תחבורה מקיימת : **הפחתת הצורך בנסיעה, קידום תחבורה מופחתת פליטות, הגדלת הנגישות**
 - ♦ **פירות נמוכים :** car pull, סקר צרכים ויעדים שכונתי.
 - ♦ **תכניות עתידיות:** קידום יוזמות אופניים ותכנית תחבורה ציבורית שכונתית/עירונית יעילה.
 - (4) בנייה ומבנים : **שימוש בחומרים ומוצרים מקומיים ומקיימים לבנייה ושיפוץ, עידוד בנייה ירוקה**
 - ♦ **פירות נמוכים :** שיפוץ ירוק למלק"ש, התנהלות משמרת אנרגיה במתנ"ס ובבתי המשתתפים
 - ♦ **תכניות עתידיות:** הכשרת שיפוצניקים מקיימים, יעול מבנים קהילתיים בשכונה, קורס יעול אנרגטי בשכונה.
 - (5) חינוך לקיימות : **קידום חינוך והכשרה לקיימות במערכת הפורמאלית והבלתי פורמאלית, בראייה רב דורית.**
 - ♦ **פירות נמוכים :** שת"פים עם פעילות חינוכית במוסדות החינוך המקומיים ופעילות החינוכית במתנ"ס ובפרוייקטים קהילתיים נוספים בשכונה
 - ♦ **תכניות עתידיות:** ירוק כל מוסדות החינוך בשכונה, יצירת פרויקטים שלובים בתכנון השכונתי של כל גורמי החינוך לקידום שכונה מקיימת.
 - (6) שימור מים : **שימור מים והקטנת צריכה, מניעת זיהום מקורות מים**

- ♦ **פירות נמוכים** : חסכון במים במלק"ש ובבתי התושבים, תיעול מי מזגנים, גשם, קורס חיסכון ביתי במים.
- ♦ **תכניות עתידיות** : תכנית נטיעות חסכוניות במים, קורס חיסכון במלק"ש, גינון חסכוני במים, גניים אקולוגיים ועוד.

(7) שימור טבע : שימור טבע ובתי גידול, פיתוח וטיפוח בתי גידול חדשים

- ♦ **פירות נמוכים** : פינת טבע (האכלה, שתייה ומחסה לבע"ח טבעיים בגינה הקהילתית. שתילת עצים, הקמת גינות קהילה.
 - ♦ **תכניות עתידיות** : מערך שכונתי לקיום נישות אקולוגיות ברחבי השכונה.
- (8) כלכלה מקומית : פיתוח כלכלה מקומית תוך הקפדה על סחר הוגן ושיווין
- ♦ **פירות נמוכים** : הכנסת התו החברתי לעסקים ברחוב, יצירת שיתופי פעולה עם עסקים קיימים. עריכת סקר צרכים להקמת עסקי כמ"מ בשכונה.
 - ♦ **תכניות עתידיות** : הקמת עסקי כמ"מ בשכונה (ירידים מקומיים, חנות יד שנייה וכו'), ירוק-חברות עסקים, הקמת קואופרטיבי צריכה, רישות מלק"שים לשת"פים אזוריים, תיירות והדרכה מקיימת.

(9) מורשת ותרבות : טיפוח זהות וידע מקומי, פיתוח ותמיכה בתרבות ואומנות

(10) בריאות ואושר : קידום חיים בריאים, תזונה ראויה ויחסים חברתיים, ליצירת

משמעות וסיפוק

* מתוך יעדים אלה יגזרו תכניות עבודה בהתאם לרצון ועניין הקבוצות המקומיות